

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

תורה – בראשית פרק ל"ד

(טז) וַיֹּאמֶר אֶת אַחֵי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם רַעִים: (טז) וַיֹּאמֶר אֶת אַחֵי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם רַעִים: (טז) וַאֲמַר יֵת אַחֵי אָנָּא בְּעֵי חוּי קָעוּ לִי הֵיכָא אַנְוּוּ רַעֵוּ:

(יז) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה בִּי שְׁמַעְתִּי אִמְרִים גַּלְכָּה דִתְיִנָּה וַיִּלְךָ יוֹסֵף אַחֵר אָחָיו וַיִּמְצְאֵם בְּדָתָן: (יז) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה בִּי שְׁמַעְתִּי אִמְרִים גַּלְכָּה דִתְיִנָּה וַיִּלְךָ יוֹסֵף אַחֵר אָחָיו וַיִּמְצְאֵם בְּדָתָן: (יז) וַאֲמַר גַּבְרָא נְטִלוּ מִכָּא אַרְי שְׁמַעְתִּי דְאִמְרִין נִיזֵל לְדָתָן וְאִזֵּל יוֹסֵף בְּתַר אָחוּהִי וְאִשְׁכַּחנֵוּן בְּדָתָן:

(יח) וַיִּרְאוּ אֶתְּוּ מִרְחֵק וּבִטְרָם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַפְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ: (יח) וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מִרְחֵק וּבִטְרָם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַפְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ: (יח) וַחֲזוּ יִתְיָה מִרְחִיק עַד לֹא קָרִיב לְוַתְּהוֹן וַחֲשִׁיבוּ עֲלוּהִי לְמַקְטְלֶיהָ:

(יט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחָיו הִנֵּה פֶעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא: (יט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחָיו הִנֵּה פֶעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא: (יט) וַאֲמַרוּ גַבְר לְאָחוּהִי הָא מְרִי חֲלֵמְיָא דִיכִי אָתָא:

(כ) וַעֲתָה לָכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאִמְרָנוּ חַיָּה רַעָה אֲכַלְתָּהּ וְנִרְאָה מַה יִּהְיֶה חֲלֵמְתֵינוּ: (כ) וַעֲתָה לָכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאִמְרָנוּ חַיָּה רַעָה אֲכַלְתָּהּ וְנִרְאָה מַה יִּהְיֶה חֲלֵמְתֵינוּ: (כ) וַיַּעֲבֵר אֶתְּוּ וַיִּקְטְלוּהוּ וַיִּרְמְנוּהוּ בְּחַדָּא מִן גַּבְיָא וַיִּמְרַח חֵיתָא בִּישְׁתָּא אֲכַלְתִּיהָ וַנְחֲזִי מַה יְהוֹן בְּסוּף חֲלֵמוֹהִי:

(כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּעֲלֵהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנְנוּ נַפְשׁ: (כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּעֲלֵהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנְנוּ נַפְשׁ: (כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּעֲלֵהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנְנוּ נַפְשׁ: (כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּעֲלֵהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנְנוּ נַפְשׁ: (כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּעֲלֵהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנְנוּ נַפְשׁ:

רש"י

הם אומרים ונהרגו והכתוב מסיים ונראה מה יהיו חלומותיו נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. וא"ל שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו שמכיון שיהרגוהו בטלו חלומותיו:

(כא) לא נכנו נפש – מכת נפש זו היא מיתה:

(יז) נסעו מזה – (תנחומא) הסיעו עלמן מן האחוה: נלכה דתינה – לזקש לך נכלי דתות שימיתוך זהם. ולפי פשוטו שם מקום הוא ואין מקרא יולא מדי פשוטו:

(יח) ויתנכלו – נתמלאו נכלים וערמומיות: אהו – כמו אהו עמו כלו' אליו:

(כ) ונראה מה יהיו חלומותיו – א"ל ילחק מקרא זה אומר דרשני רוח הקודש אומרת כן

נביא – עמוס פרק ג' ה"י

(ה) הַתְּפֹל צְפוּר עַל פַּח הָאָרֶץ וּמוֹקֵשׁ אֵין לָהּ הַיַּעֲלָה פַּח מִן הָאָדָמָה וְלָכֹד לֹא יִלְבֹּד: (ה) הַתְּפֹל צְפוּרָא בְּקוּלָא עַל אַרְעָא וְצִיד לִית לִיה הִיסק קוּלָא מִן אַרְעָא וּמַחַד לֹא אַחַד:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

- (ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אם תהיה רעה בעיר ויהיה לא עשה: (ו) אם יתקע שופרא בקרתא בלא זמניה ועמא די בה לא יזועון אם תהי בישתא בקרתא ומן קדם יי לא אתעברת:
- (ז) כי לא יעשה אנני יהוה דבר פי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים: (ז) ארי לא כשרין פתגמין דמתעבדין מן קדם יי אלהים אלהין גלא רזיה לעבדוהי נבייא:
- (ח) אריה שאג מי לא יירא אנני יהוה דבר מי לא ינבא: (ח) אריה נהים מן לא ידחל יי אלהים מליל מן לא יקביל נבואתא:
- (ט) השמיעו על ארמנות באשדוד ועל ארמנות בארץ מצרים ואמרו האספו על הרי שמרון וראו מהומות רבות בתוכה ועשוקים בקרבה: (ט) בסרו על ברנית באשדוד ועל ברנית בארעא דמצרים ואמרו אתכנשו על טורי שמרון וחזו שגושיא סגיאן בגוה ואנוסין בגוה:
- (י) ולא ידעו עשות נכה נאם יהוה האוצרים חמס ושד בארמנותיהם: (י) ולא ידעין למעבר אוריתא אמר יי די מלך אוצריהון חטוף ובזא בברניתהון:

רש"י

- (ה) התפול כפור על פח הארץ ומוקש אין לה – צפח שנפלה עליו ומוקש אין לה. היעלה פח מן האדמה – ממוקס שהוטל סס אלח א"כ נאחז בו העוף כשהוא רואה לצרוח עוקר את הפח ומעלהו ממקומו מעט ואותה שעה כבר נלכד. התפול כפור על פח – ואין הפח מכשילה כלומר וכי אפשר שאתם עוזרים עבירות ולא יהיה לכם למוקש. היעלה פח וגו' – כך היעלה עונותיכם למעלה ולא ילכדו אתכם:
- (ו) אם יתקע שופר – שהלופה רוא' גייסות באים צעיר ותוקע בשופר להזהיר את העם אין חלו אלח דברי משל דמיון. אם יתקע שופר צעיר – כך היה לכם להיות חרדים אל
- דברי הנביאים שהם לופים לכם למלט אתכם מן הרעה שלא תבא וכשתבא לכם הרעה הלח תדעו כי הקצ"ה עושה לכם על שלא נזהרם צנצאיו:
- (ז) כי לא יעשה אנני אלהים דבר אלח א"כ גלה סודו – אותו סוד אל עבדיו הנביאים:
- (ח) אריה שאג מי לא יירא – כך הקצ"ה דבר אל הנביאי להנבא מי לא ינבא:
- (ט) השמיעו – אתם בני פלשתים ובני מצרים והכריזו זאת ואמרו בארמנותיכ' שיאספו על הרי שומרון לראות מעל ההרים בתוך העיר את דרכם הרעה:
- (י) נכוחה – ישרה. חמס ושד – ממון של גזל:

כתובים – משלי ח כב-כז

- (כב) יהוה קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז: (כב) אלהא בראני בריש בריתיה ומן קדם עובדוי מן ריש:
- (כג) מעולם נסכתי מראש מקדמי ארצי: (כג) ומן קדם עלמא אתתקנית מן רישיה ומן קדם דתהוי ארעא:
- (כד) באין תהמות חוללתי באין מעינות נכבדי מים: (כד) עד לא נהוון תהומי אתילידיית ועד דלא נהוון מעיני עשוני דמיא:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

- (כה) בְּטָרֶם הָרִים הַטְּבָעוּ לְפָנַי גְּבָעוֹת חוֹלְלֹתַי: (כה) קדים עד לא נטבעון טורי וקדם רמתא אתבנית:
- (כו) עַד לֹא עָשָׂה אֶרֶץ וְחוֹצוֹת וְרֹאשׁ עִפְרוֹת תִּבְלָ: (כו) עד לא עבד ארעא ונחלי וריש עפרא דתבל:
- (כז) בְּהִכִּינוּ שְׁמִי שָׁם אָנִי בְּחוֹקוֹ חוּג עַל פְּנֵי תְהוֹם: (כז) כד אתקין שמיא תמן הוית ועד חג חוגתא על אפי תהומא:

רס"י

- (כז) ראשית דרכו – קודם זריאתו של עולם: (כז) ארץ וחולות – ארץ ישראל ושאר ארצות.
 (כג) נסכתי מראש – לשון נסיכי בני אדם וראש עפרות תבל – אדם הראשון:
 (כז) יחזקא' לה: (כז) בחקו חוג על פני תהום – כשרקע חוג הארץ על המים, חוק גבול כל יעבור. חוג – לשון הקף כמו ובמחוגה יתארהו (ישעיה מ"ד) קונפא"ש בלעז:
 (כד) חוללתי – נבראתי:
 (כה) בטרם הרים הטבעו – בתוך המים:

משנה – בבא קמא פרק ט'

(א) הגזול עיצים, ועשאן בלים, צמר, ועשאן בגדים, משלם בשעת הגזלה. גזל פרה מעברת, וילדה, רחל טעונה, וגזזה, משלם דמי פרה העומדת לילדה, דמי רחל העומדת לגזז. גזל פרה, ונתעברה אצלו וילדה, רחל, ונטענה אצלו וגזזה, משלם בשעת הגזלה. זה הפלל, כל הגזלנים משלמין בשעת הגזלה:

רע"ב – (א) משלם כשעת הגזלה – דמי עלים ולמכר. ואין חייב להחזיר לו כלים, דקני בשנינו: דמי רחל העומדת ליגזז – והעולף ששה יותר הולד והגזיה, שלו הוא, דקננה בשנינו: זה הכלל – לאחויי גנב טלה ונעשה

(ב) גזל בהמה והזקינה, עבדים והזקינה, משלם בשעת הגזלה. רבי מאיר אומר, בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. גזל מטבע ונסדק, פרות והרקיבו, יין והחמיץ, משלם בשעת הגזלה. מטבע ונפסל, תרומה ונטמאת, חמץ ועבר עליו הפסח, בהמה ונעבדה בה עברה, או שנפסלה מעל גבי המזבח, או שהיתה יוצאת לסקל, אומר לו הרי שלך לפניך:

רע"ב – (ב) צעדים אומר לו הרי שלך לפניך – דכרקע דמו וברשותא דמרייהו קיימי. והלכה כר"מ: מטבע ונסדק – שנינו הניכר הוא: פירות והרקיבו – צההרקיבו מקתן ואומר לו הרי שלך לפניך. אצל הרקיבו כולם, משלם כשעת הגזלה: מטבע

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

(ג) נתן לאמניו לתקו, וקלקלו, חיבין לשלם. נתן לחרש שדה תבה ומגדל לתקו, וקלקל, חיב לשלם. והפנאי שקבל עליו לסתור את הכתל, ושפר את האבנים או שהזיק, חיב לשלם. היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר, פטור. ואם מחמת המכה, חיב:

והקלו, חייב לשלם דמי הכלי. ותנא סיפא לגלויי רישא, ללא תימא רישא מיירי בכלי עשוי: שדה – עגלה של עץ העשויה למרכב נשים:

רע"ב – (ג) נתן לאמניו לתקו – נתן להם עטים לעשות כלי. ולאחר שנעשה הכלי קלקלוהו, חייבים לשלם דמי הכלי ולא דמי עטים בלבד: נתן לחרש – השתא אשמעינן שאם נתן כלי עשוי לאומן כדי לתקנו,

(ד) הנותן צמר לצבע, והקדיחתו יורה, נותן לו דמי צמרו. צבעו כאור, אם השבח יותר על היציאה, נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתרה על השבח, נותן לו את השבח. לצבע לו אדם, וצבעו שחר, שחר, וצבעו אדם, רבי מאיר אומר, נותן לו דמי צמרו. רבי יהודה אומר, אם השבח יתר על היציאה, נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתרה על השבח, נותן לו את השבח:

דהא בצבע שהתנה עמו צבע וליכא שניוא דנקני: לצבע לו אדום וכו' – קנייה בשינוי. לרבי מאיר לא יהיב אלא דמי אמרו, או זה יתן שכרו משלם ויקח האמר: רבי יהודה אומר וכו' – דקניס ליה להאי דשינה, להיות ידו על התחונה ולא נתהני משבחא, ואגרר נמי לא נשקול אלא יציאה. ואם יציאה יתירה על השבח, יתן לו השבח שהשבח. ואם ירצה לתת את שכרו משלם, ששבח יותר על השכר, יתן שכרו. והלכה כרבי יהודה:

רע"ב – (ד) והקדיחתו יורה – שטרפתו יורה. שהרתיחו יותר מדאי: נותן לו דמי אמרו – והכא ליכא שבחא כלל, שהרי נשרף לגמרי, וליכא למימר אם השבח יתר: צבעו כאור – כמו כעור. שצבעו צפסולת של צבע. ומזיק בכונה הוא, לפיכך ידו על התחונה לדברי הכל: ואם השבח – שהשבח האמר: יתר על היציאה – של צבע. נותן לו לצבע את היציאה ולא שכר שלם, ומקבל אמרו. ודמי אמרו לא אמרינן דנתיב ליה דנקני איהו שבחא דלמר,

(ה) הגזל את חברו שוה פרוטה ונשבע לו, יוליכנו אחריו אפילו למדי. לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו, אבל נותן לשליח בית דין. ואם מת, יחזיר ליורשיו:

דמטוי לידיה: לשליח ב"ד – תקנה הוא לעבוד רבנן מפני תקנת השבים, שלא נחייבנו לזה להוציא מנה בהוצאת הדנד: ואם מת – הנגזל:

רע"ב – (ה) נשבע לו – על שקר, והודה: יוליכנו אחריו אפילו למדי – דאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו. דגבי נשבע על שקר כתיב (ויקרא ה') לאשר הוא לו יתנו: לא יתן לא לבנו – של נגזל. ללא הוא השבח עד

אחריו. נתן לו את החמש ולא נתן לו את הקרן, מחל לו על החמש ולא מחל לו על הקרן, מחל לו על זה ועל זה חוץ מפחות משוה פרוטה בקרן, צריך לילף אחריו:

(ו) נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החמש, מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החמש, מחל לו על זה ועל זה חוץ מפחות משוה פרוטה בקרן, אינו צריך לילף

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

רע"ב – (ו) חוץ מפחות משה פרוטה וכו' – ולא חיישין שמא יתיקר וישוב על שוה
פרוטה, ואפילו הגזל צעין אינו צריך להוליכו
אחריו:

(ז) נתן לו את הקרן ונשבע לו על החמש, הרי זה משלם חמש על חמש,
עד שיתמעט הקרן פחות משוה פרוטה. וכן בפקדון, שניאמר (ויקרא ה)
בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבדה וכחש
בה ונשבע על שקר, הרי זה משלם קרן וחמש ואשם. היכן פקדוני, אמר לו
אבד. משביעה אני, ואמר אמן, והעדים מעידים אותו שאכלו, משלם קרן.
הודה מעצמו, משלם קרן וחמש ואשם:

רע"ב – (ז) ונשבע לו על החומש – שצוה
שני, שנתנו לו, והודה שלא נתנו: הרי זה
משלם חומש על חומש – חומשו של חומש,
לחומש ראשון נעשה קרן: עד שיתמעט וכו'
– שאם חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על
השני והודה, משלם חומשו וחומשו של חומש

(ח) היכן פקדוני, אמר לו נגנב. משביעה אני, ואמר אמן, והעדים מעידים
אותו שנגנבו, משלם תשלומי כפל. הודה מעצמו, משלם קרן וחמש ואשם:
רע"ב – (ח) תשלומי כפל – ואם הודה
מעצמו אינו משלם כפל, דכתיב (שמות כז)
עלמו:

(ט) הגזל את אביו ונשבע לו, ומת, הרי זה משלם קרן וחמש לבניו או
לאחיו. ואם אינו רוצה, או שאין לו, לזה ובעלי חוב באים ונפרעים:

רע"ב – (ט) הרי זה משלם קרן וחומש
לבניו או לאחיו – אם אין לו בנים. ואע"ג
דנפלה ירושה קמיה דהיאך, צעי למעבד
השבה ואין מעכב אכלו אפילו כנגד חלקו.
דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזלה, אין לו
תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו. ובלבד
שתהא הגזילה צעין ללא קניה בשינוי: אין לו
– נכסים כל כך שיכול לוותר על חלקו: או
שאינו רוצה – להפסיד חלקו: לזה –

(י) האומר לבנו, קונם אי אתה נהנה משלי, אם מת, יירשנו. בחיינו ובמותנו,
אם מת, לא יירשנו, ויחזיר לבניו או לאחיו. ואם אין לו, לזה, ובעלי חוב
באין ונפרעים:

רע"ב – (י) ואם אין לו – מה יאכל. לזה
ואוכל. ובעלי חוב באים ונפרעים מן הירוקה
את חלקו. ולא השיבא הגאה מה שפורע חובו

(יא) הגוזל את הגר ונשבע לו, ומת, הרי זה משלם קרן וחמש לכהנים
ואשם למזבתו, שניאמר (במדבר ה) ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו,
האשם המושב ליי לכהן, מלבד איל הכפרים אשר יכפר בו עליו. היה

באותם מעות, דהא תנן צנזרים [דף ל"ג]
המודר הגאה מחזירו פורע לו חובו:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

מַעֲלֶה אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאֶשֶׁם, וְמֵת, הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו, וְהָאֶשֶׁם יִרְעָה עַד שְׁיִסְתָּאֵב, וַיִּמְכַּר וַיִּפְּלוּ דָמָיו לְגִדְבָה:

כפרה אשכזעתי, והשתח' תו ליכא כפרה כיון דמית ליה: והאשם ירעה – כדן אשם שמתו בעליו, דקיי"ל כל שזחטאת מתה זאשם רועה: עד שיסתאב – עד שיפול צו מוס: ויפלו דמיו לנדבה – לקיץ המזבח לקנות מהם עולות:

רע"ב – (יא) שנאמר ואם אין לאיש גואל – ואין לך אדם בישראל שאין לו גואלים למעלה עד יעקב אבינו. חלא זה הגר שמת ואין לו יורשין: ומת – הגזלן: הכסף ינתן לבניו – של גזלן. שכבר זכה בהן ממיתת הגר, חלא דהשצה צעי למעבד כי היכי דתהוי ליה

(יב) נתן הכסף לאנשי משמר, ומת, אין היוורשים יכולין להוציא מיידם, שנאמר (שם) איש אשר יתן לפהו לו יהיה. נתן הכסף ליהויריב ואשם לידעיה, יצא, אשם ליהויריב וכסף לידעיה, אם קים האשם, יקריבוהו בני ידעיה, ואם לאו, יחזור ויביא אשם אחר. שהמביא גזלו עד שלא הביא אשמו, יצא, הביא אשמו עד שלא הביא גזלו, לא יצא. נתן את הקרן ולא נתן את החמש, אין החמש מעכב:

תחלה, ואח"כ הביא גזלו ונתן למשמר שלאחריו, אם האשם קיים שלא הקריבוהו בני יהויריב, יקריבוהו בני ידעיה ויהא גזלו ואשמו לידעיה. ואם אין אשמו קיים, לא יאב זאשם שנתן ליהויריב, כיון שלא נתן גזלו. ויחזור ויביא אשם אחר: נתן הקרן – לכהנים: אין החומש מעכב – מלהקריב את האשם. אם לא נתן עדיין ולצסוף נתן:

רע"ב – (יג) לאנשי משמר ומת – קודם שיביא קרבן. אין יורשי הגזלן יכולים להוציא מיד הכהנים מאחר שזכו בהן כבר: ליהויריב – היא משמרה ראשונה של עשרים וארבע משמרות כהונה שבמקדש. ושל ידעיה אחריה: נתן – הגזלן את הכסף ליהויריב במשמרתו. ואחר כך נתן האשם לידעיה במשמרתו, ולא כדמפרש ואזיל, שהמביא גזלו עד שלא הביא קרבן אשמו, ילא. וזה המשמר זכה בשלו, וזה בשלו. אבל נתן אשם ליהויריב, שהביא אשמו

גמרא – בבא קמא דף צ"ד ע"ב

תנו רבנן הגזלנין ומלווי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן והמקבל מהן אין רוח חכמים נוחה הימנו. אמר רבי יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו, דתניא מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה, אמרה לו אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אפילו אבנט אינו שלך, ונמנע ולא עשה תשובה, באותה שעה אמרו הגזלנין ומלווי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו. מיתבי הניח להם אביהם מעות של רבית אף על פי שהן יודעין שהן רבית אין חייבין להחזיר, אינהו הוא דלא הא אביהם חייב להחזיר בדין הוא דאביהם נמי אינו חייב להחזיר והא דקתני בדידהו משום דקא בעי למתני סיפא הניח להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם תנא רישא נמי בדידהו, ומפני כבוד אביהם חייבין להחזיר, אקרי כאן, "ונשיא בעמך לא תאור"

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

בעושה מעשה עמך, כדאמר רב פנחס בשעשה תשובה הכא נמי בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה איבעי ליה לאהדורי שלא הספיק להחזיר:

רש"י על הגמרא

אין רוח חכמים נוחה הימנו – אין רוח חכמה וחסידות בקרבנו: אין חייבין להחזיר – דכתיב והסניב את הגזלה אשר גזל והני לא גזול מידי דקנינהו בשינוי רשות וקסבר רשות יורש כרשות לוקח למי: המסויים – דבר הניכר לרבים זו היא סגול פלוני והניחה ליוצאין: בעושה מעשה עמך – וזה לא עשה מעשה עמו ואינו חייבין בכבודו: רב פנחס – בחומר בקולש (חגיגה כו):

זוהר – וישב דף קפ"ט ע"א

ויהי יי את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו וגו'. רבי יוסי פתח, (תהלים לו) כי ה' אוהב משפט ולא יעזב את חסידיו לעולם נשמרו. האי קרא אוקמוה באברהם, את חסידיו, חסידו פתיב, והא אתמר:

תא חזי, בכל אתר דצדיקיא אזלי, קודשא בריך הוא נטיר לון ולא שביק לון. דוד אמר, (תהלים כג) גם כי אלה בגיא צלמות לא אירא דע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך וגו'. בכל אתר דצדיקיא אזלי, שכינתא אזלא עמהון ולא שביק לון:

יוסף אזל בגיא צלמות ונחתו ליה למצרים, שכינתא הות עמיה. הדא הוא דכתיב, ויהי יי את יוסף. ובגין דהות עמיה שכינתא בכל מה דהוה עביד הוה מצליח בידיה. דאפילו מאי דהוה בידיה והוה תבע ליה מאריה בגוונא אחרא, הוה מתהפך בידיה להווא גוונא דרעותא דמאריה הוה רעי ביה. כמה דאת אמר, וירא אדוניו כי יי אתו וכל אשר הוא עושה יי מצליח בידו, מצליח בידו ודאי, כי יי אתו:

תא חזי, וידע אדניו כי יי אתו לא פתיב, אלא וירא אדניו, דהא בעיננו הוה חמי עובדא דנסין בכל יומא דקודשא בריך הוא עביד בידיה, ועל דא ויברך יי את בית המצרי בגלל יוסף. קודשא בריך הוא נטיר לון לצדיקיא ובגינהון נטר לון לרשיעיא, דהא רשיעיא מתברכין בגינהון דצדיקיא. כגוונא דא פתיב, (שמואל ב' ו) ויברך יי את בית עובד אדום הגתני בעבור ארון האלהים:

צדיקיא, אחרנין מתברכין בגינייהו, ואינון לא יכלו לאתזנא (ס"א לאשתזבא) בזכותיהו, והא אוקמוה. יוסף אתברך מאריה בגיניהו, ואיהו לא יכיל לאשתזבא בזכותיה מניה ולנפקא לחירו:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

וּלְבַתָּר אָעִיל לִיָּה בְּבֵית הַסֹּהַר כְּמָה דַּאתָּ אָמַר (תהלים קה) עֲנֹו בַּכָּבֵל רְגְלוֹ בְּרוֹזֵל בָּאָה נַפְשׁוֹ, עַד דְּלְבַתָּר קוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא אָפִיק לִיָּה לְחִירוֹ וְשִׁלְטִיָּה עַל כָּל אֲרַעָא דְּמַעְרָיִם. וּבְגִין כֶּה כְּתִיב וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם (דף קפט ע"ב) נִשְׁמְרוּ, חֲסִידוֹ כְּתִיב וְאֶתְמַר. וְקוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא אָגִין עֲלֵיהוּ דְּצַדִּיקָיָא, בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דַּאתִּי. דְּכְתִיב, (תהלים ה) וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתִסַּף עֲלֵימוֹ וַיַּעֲלֶצוּ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ:

הלכה – הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"ו

(ד) רוכב הרי הוא כמהלך וכשם שעומדים מפני המהלך כך עומדין מפני הרוכב:
 (ה) שלשה שהיו הולכין בדרך הרב באמצע גדול מימינו וקטן משמאלו:
 (ו) הרואה חכם אינו עומד מפניו עד שיגיע לו לארבע אמות וכיון שעבר יושב ראה אב בית דין עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו ואינו יושב עד שיעבור מאחוריו ארבע אמות ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתכסה מעיניו והנשיא שמחל על כבודו כבודו מחול כשהנשיא נכנס כל העם עומדים ואינן יושבין עד שיאמר להם שבו כשאב בית דין נכנס עושין לו שתי שורות ועומדין מכאן ומכאן עד שנכנס ויושב במקומו ושאר העם יושבין במקומן:
 (ז) חכם שנכנס כל שיגיע לו בארבע אמות עומד מלפניו אחד עומד ואחד יושב עד שנכנס ויושב במקומו בני חכמים ותלמידי חכמים בזמן שהרבים צריכין להם מקפצין על ראשי העם ונכנסים למקומם ואין שבה לתלמידי חכמים שיכנסו לאחרונה יצא לצורך חוזר למקומו בני חכמים בזמן שיש בהן דעת לשמוע הופכין פניהן כלפי אביהן אין בהן דעת לשמוע הופכין פניהן כלפי העם:
 (ח) תלמיד שהוא יושב לפני רבו תמיד אינו רשאי לעמוד מפניו אלא שחרית וערבית בלבד שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים:

מוסר מספר חרדים דף ס"ז א'

אף על פי שצריך להזדרז ולהוציא מחלצו זרע יעבוד אדוניו. ביותר צריך להזדרז להיות הוא נטע נעמן נאמן נחמד למראה בעיני ה' במעשיו הטובים אז ייטב בעיני אדון הגן להוציא נטיעות אחרות כמוהו ממנו יהיו ולזה אמרו עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשיהם הטובים דכתיב (בראשית ו') אלה תולדות נח נח איש צדיק וגו' ואחר כך ויולד נח אם תרצה להיות צדיק טוב מרפכה ליסוד שקלקלת צריך לומר תמיד גם זו לטובה ולדון לכף זכות. ולדבר טוב ולשתוק מדבר רע כלל ואם חס ושלום שחת זרע בבגדית המעורר לא תוסיף להשחית ישראל בבגדית הלשון בקללה פר מינו אדרבה ברה ולמד סניגוריא לכפר ולמד ילדי ישראל תורה ויראת ה' ברחמים הואיל ונפש כל ישראל עץ אחד כדאמר שבעים נפש בהצדיק אדם נפשו בכל ישראל יעשה רושם ובו יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל. וכן בהחטיא נפשו בכל ישראל עושה רושם לכן תעורר נפשו בכונה גדולה לשוב בתשובה ולכוין שעמך ישובו כל זרע ישראל והינו (הושע י"ד)

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל בְּלִשׁוֹן יְחִיד וְהִדְר כְּתִיב (שם) קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ בְּלִשׁוֹן רַבִּים וּלְכַדּוּ מִסִּיִּים כִּי טֵיב אָפִי מִמֶּנּוּ וּפִירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה אֲפִילוּ בְּאֶחָד שְׁיִשׁוּב יְשׁוּב חֲרוֹן אַף ה' מִפְּלֶם מִן הַטַּעַם הַנִּזְכָּר כִּי גוֹרֵם שְׂבָלָן יִהְיֶהרוּ בְּתִשׁוּבָה וְאֶפְשֶׁר דְּהֵיִינוּ דְּכִתִּיב (תהלים נ"א) אֲלִמְדָה פּוֹשְׁעִים דְּרַכִּיד וְחֲטָאִים אֲלִיד יְשׁוּבוּ נִמְצָא מִזְכָּה אַחֲרִים עִמוֹ: